

	СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАПОВІДНА СПРАВА» Рівень вищої освіти: <u>Перший (бакалаврський)</u> Спеціальність: <u>101 Екологія</u> Рік навчання: <u>3-й, семестр 6-й</u> Кількість кредитів ECTS: <u>5 кредитів</u> Назва кафедри: <u>Екології та охорони навколишнього середовища</u> Мова викладання: <u>українська</u>
Лектор курсу	кандидат географічних наук, доцент Мудрак Галина Василівна
Контактна інформація лектора (e-mail)	<u>mudrakgalyna@vsau.vin.ua</u>

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Заповідна справа» є обов'язковою компонентою ОПП Екологія.

Загальний обсяг дисципліни 150 год.: лекції – 32 год.; практичні заняття – 28 год., самостійна робота – 90 год.

Формат проведення: лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль – екзамен.

ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

При вивченні цієї дисципліни можуть використовуватися знання, отримані з таких навчальних дисциплін: «Біологія», «Загальна екологія», «Ландшафтна екологія».

Основні положення навчальної дисципліни можуть застосовуватися при «Державна атестація (кваліфікаційна робота)»

ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Призначення навчальної дисципліни

Освітня компонента «Заповідна справа» спрямована на отримання здобувачами однієї з важливих і універсальних компетентностей – володіти системою знань із концептуальних питань заповідної справи та практичними навичками застосування сучасних принципів, підходів і технологій спрямованих на збереження біологічного та генетичного різноманіття, рідкісних живих організмів, унікальних, або типових екосистем та біосфери загалом.

Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Заповідна справа» є формування у здобувачів вищої освіти відповідних компетентностей щодо підвищення загального рівня екологічної свідомості, усвідомлення актуальності проблеми збереження біологічного і ландшафтного різноманіття природи; уявлення про загальні основи створення, функціонування і структуру природно-заповідного фонду (ПЗФ) України та Вінницької області зокрема, стратегію розвитку і правове забезпечення його функціонування.

Завдання вивчення дисципліни

Завданням дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти системи знань з питань збереження, охорони і раціонального використання природи; оволодіння принципами заповідної справи, знаннями наукового і методичного забезпечення системи охорони об'єктів і територій природно-заповідного фонду, їх класифікації; ознайомлення з відомостями про Червону книгу України, міжнародні червоні списки, Зелену книгу України, Смарагдову та екологічну мережі; оволодіти методами планування і організації об'єктів природно-заповідного фонду.

ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКИХ НАБУВАЄ ЗДОБУВАЧ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ ВІДПОВІДНО ДО ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен володіти інтегральною, загальними та фаховими компетентностями, зокрема:

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов;

загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК08. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні;

фахові компетентності (ФК):

ФК15. Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування;

ФК18. Знання сучасних досягнень національного та міжнародного екологічного законодавства;

ФК22. Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

ПРН02. Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.

ПРН06. Виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.

ПРН07. Розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду.

ПРН16. Вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.

Вивчення даної дисципліни формує у здобувачів вищої освіти соціальні навички (soft skills): комунікативність (реалізується через: метод роботи в парах та групах, робота з інформаційними джерелами), робота в команді (реалізується через: метод роботи в парах), лідерські навички (реалізується через: робота в групах).

ПЛАН ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви теми	Форми організації навчання та кількість годин		Самостійна робота, кількість годин
		лекційні заняття	практичні заняття	
1	Вступ до дисципліни. Зміст визначення заповідної справи	2	4	4
2	Наукові засади та етапи формування заповідної справи в Україні	2	2	6
3	Нормативно-правові засади охорони та використання територій і об'єктів природно-заповідного фонду	2	2	6
4	Класифікація природоохоронних територій	2	2	4
5	Структурно-функціональна організація природно-заповідних територій.	2	2	6
6	Менеджмент об'єктів і територій природно-заповідного фонду України.	2	2	4
7	Сучасний стан ПЗФ України і Вінницької області та шляхи його оптимізації.	2	2	6
8	Основи резервування природних територій	2	2	4
9	Принципи формування мережі заповідних територій	2	2	6
10	Екологічна мережа: принципи, підходи, значення	2	2	8
11	Екологічна мережа як основа збереження біоландшафтного різноманіття	2	2	6
12	Еколого-економічна сфера розвитку заповідної справи.	2	2	6

13	Еколого-соціальна та природоохоронна сфери розвитку заповідної справи в Україні	4	2	8
14	Червона та Зелена книги в системі збереження біоландшафтного різноманіття	2		8
15	Смарагдова мережа	2		8
Разом		32	28	90

Самостійна робота здобувача вищої освіти

Самостійна робота здобувача вищої освіти є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових занять час.

Самостійна робота здобувача вищої освіти організовується шляхом видачі переліку питань з кожної теми, які не виносяться на аудиторне опрацювання.

Виконання здобувачем самостійної роботи передбачає, за необхідності, отримання консультацій або допомоги відповідного фахівця. Навчальний матеріал освітньої компоненти, передбачений робочою програмою для засвоєння здобувачем у процесі самостійної роботи, виносяться на поточний і підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався під час аудиторних занять. Організація самостійної роботи здобувачів передбачає: планування обсягу, змісту, завдань, форм і методів контролю самостійної роботи, розробку навчально-методичного забезпечення; виконання здобувачем запланованої самостійної роботи; контроль та оцінювання результатів, їх систематизацію, оцінювання ефективності виконання здобувачем самостійної роботи.

У випадку реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувача заняття можуть проводитись за індивідуальним графіком.

У процесі роботи над індивідуальними завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності. Презентації та виступи мають бути авторськими та оригінальними.

Види самостійної роботи

№ з/п	Вид самостійної роботи	Години	Термін виконання	Форма та метод контролю
1	Опрацювання питань, що виносяться на самостійне вивчення	38	щотижнево	Усне та письмове опитування
2	Підготовка до лекційних і практичних занять (робота з інформаційними джерелами)	22	щотижнево	Усне опитування
3	Індивідуальні творчі завдання	20	2 рази в семестр	Презентація результатів виконаних завдань та досліджень
4	Підготовка до контрольних робіт та тестування	10	2 рази в семестр	Тестування
Разом		90		

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Андронов В.А., Варивода Є.О., Тітенко Г.В. Заповідна справа: навч. посіб. Х.: НУЦЗУ, 2013. 204 с.
2. Бургаз О.А., Грудев П.Х., Кур'янова С.О. Заповідна справа: конспект лекцій. Одеса: Одеський державний екологічний університет, 2022. 150 с.
3. Гродзинський М.Д., Стеценко М.П. Заповідна справа в Україні: Навч. посібник. К., 2003. 306 с.
4. Мудрак О.В., Мудрак Г.В. Заповідна справа : навчальний посібник (стереотипне видання). Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС. 2025. 640 с.
5. Нейко І.С., Мудрак Г.В., Нейко О.В., Дідур І.М., Матусяк М.В., Козак Ю.В. Лісові генетичні ресурси у контексті збереження біорізноманіття Вінниччини. Монографія. Вінниця : ТВОРИ, 2022. 500 с.
6. Попович С.Ю. Природно-заповідна справа. Підручник. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2024. 392 с.
7. Чайка О.Г., Мокрий В.І. Заповідна справа. Навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. 144 с.

Додаткова література

1. Мазур В.А., Мудрак Г.В. Екологічний стан лісових асоціацій «Ботанічного саду «Поділля»». *Сільське господарство та лісівництво*. № 10. Вінниця. 2018. С. 30-47.
2. Мокрий В.І., Мудрак О.В., Петрушка І.М., Гречаник Р.М., Арустамян Е.М., Мудрак Г.В. Флуоресцентне тестування бука європейського у ботанічних пам'ятках природи Львова. *Український журнал природних наук*. 2023. № 3. С. 7–23. DOI: 10.35433/naturaljournal.3.2023.7-23 URL: <http://naturaljournal.zu.edu.ua/issue/view/17124/9915>
3. Мудрак Г.В. Функціонування регіональної екомережі Східного Поділля. *Агроекологічний журнал: науково-теоретичний журнал*. К. 2018. Вип. 3. С. 27–33.
4. Мудрак О.В., Березовська Р.Л., Мудрак Г.В. Урочище «Княгиня» як осередок збереження фіторізноманіття Східного Поділля. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*. 2023. Вип. 40. С. 85–93. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-4224-2023-40>
5. Мудрак О.В., Ганчук М.М., Мудрак Г.В., Серебряков В.В., Шевченко І.А., Хаєцький Г.С. Оцінка рекреаційного потенціалу регіонального ландшафтного парку «Мурафа». *Людина і довкілля. Проблеми неоекології*. 2022. Вип. 37. С.12 – 136. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-4224-2022-37-11>
6. Мудрак О.В., Ганчук М.М., Мудрак Г.В., Шевченко І.А., Хаєцький Г.С. Рекреаційний потенціал заповідних територій (на прикладі НПП «Кармелюкове Поділля»). *Збалансоване природокористування*. К. 2022. Вип. 2.

С. 63–72.

7. Мудрак О.В., Матвійчук О.А., Мудрак Г.В., Матвеев М.Д., Дребет М.В., Осадчук І.С., Ганчук М.М. Раритети тваринного світу Поділля: стан, загрози, збереження: Монографія. [За заг. ред. О.В. Мудрака] Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД» 2015. 564 с.

8. Мудрак О.В., Мудрак Г.В. Особливості збереження біорізноманіття Поділля: теорія і практика. Монографія. Вінниця: «СПД Главацька Р.В.», 2013. 320 с.

9. Мудрак О.В., Мудрак Г.В., Поліщук В.М. та ін. Еталони природи Вінниччини. Монографія. [За заг. ред. О.В. Мудрака]. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. 532 с.

10. Мудрак О.В., Мудрак Г.В., Серебряков В.В., Щерблюк А.Л., Ключанюк В.В. Обґрунтування створення національного природного парку «Центральне Поділля» *Агроекологічний журнал*. 2021. № 2. С. 87–100. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.2.2021.234462>

11. Мудрак О.В., Мудрак Г.В., Серебряков В.В., Щерблюк А.Л., Романчук О.П. Обґрунтування розширення території національного природного парку «Кармелюкове Поділля». *Агроекологічний журнал*. 2021. № 1. С. 14–30.

12. Наконечний І., Мудрак О., Романчук О., Мудрак Г., Мудрак Д., Антонюк Ю. Наземна теріофауна національного природного парку «Кармелюкове Поділля»: видовий склад і динаміка. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Екологія. Публічне управління та адміністрування»*. 2025. Вип. 1. С. 24–36. DOI <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2025-1.04>

13. Lyubinska L.G., Mudrak O.V., Andrusiak D.V., Mudrak G.V., Dushanova T.V. The current state of flora in the national nature park «Podilski Tovtry» (Ukraine). *Ukrainian Journal of Ecology*. 2021. 11(1). P. 218-233 DOI: 10.15421/2021_34

14. Mudrak O.V., Mudrak H.V., Antoniuk Y.P., Riabokon O.V., Herasimova O.V. Ecological assessment of natural complexes in «Serednie Pobuzhzhia» regional landscape park: theory and practice. *Агроекологічний журнал*. 2024. №2. С. 90–99. DOI: <https://doi.org/10.33730/2077-4893.2.2024.305661>

15. Zubov A., Zubova L., Zubov A., Demyanyuk O., Mudrak H. Assessment of the state of forest vegetation of waste dumps of coal mines in Ukraine. *Biosystems Diversity*. 2024. Vol. 32 No. 3. P. 345-357. DOI: <https://doi.org/10.15421/012437>

Інформаційні ресурси

1. Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України. <https://me.gov.ua/?lang=uk-UA>

2. Державна екологічна інспекція у Вінницькій області. <https://vin.dei.gov.ua/>

3. Басейнове управління водних ресурсів річки Південний Буг. <https://buvrpb.davr.gov.ua/>

4. Українська природоохоронна група. <https://uncg.org.ua/>
5. Екодія. <https://ecoaction.org.ua/>
6. Червоний список Міжнародного союзу охорони природи (IUCN Red List) <https://www.iucnredlist.org/>
7. Biodiversity United Nations – United Nations Foundation. <https://www.google.com/aclk>

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ ДО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У кінці семестру, здобувач вищої освіти може набрати до 60% підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються упродовж семестру, до 10% за показники наукової, інноваційної, навчальної, виховної роботи та активності здобувача і до 30% підсумкової оцінки – за результатами підсумкового контролю.

Розподіл балів за видами навчальної діяльності

	Вид навчальної діяльності	Бали
Атестація 1		
1	Участь у дискусіях на лекційних заняттях	8
2	Участь у роботі на практичних заняттях	14
3	Виконання контрольних робіт, тестування	4
4	Індивідуальні та групові творчі завдання (виконання гугл-презентації, презентації за заданою проблемною тематикою)	4
Всього за атестацію 1		30
Атестація 2		
5	Участь у дискусіях на лекційних заняттях	8
6	Участь у роботі на практичних заняттях	14
7	Виконання контрольних робіт, тестування	4
8	Індивідуальні та групові творчі завдання (виконання гугл-презентації, презентації за заданою проблемною тематикою)	4
Всього за атестацію 2		30
Показники наукової, інноваційної, навчальної, виховної роботи та активності здобувача		10
Підсумкове тестування		30
Разом		100

Відповідність шкал оцінок якості засвоєння навчального матеріалу

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	

66-74	D	задовільно
60-65	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Якщо здобувач упродовж семестру за підсумками контрольних заходів набрав менше 35 балів, то він не допускається до екзамену.

Програма навчальної дисципліни передбачає врахування результатів неформальної та інформальної освіти при наявності підтверджуючих документів як окремі кредити вивчення навчальних дисциплін.